STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

Att söka status i en föränderlig värld

En kvalitativ textanalys av Sveriges utrikespolitiska narrativ från EU till NATO

Hilda Adolfsson

Examensarbete:	15 HP
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT 2025
Handledare:	Ulrika Möller
Antal ord:	11730

Abstract

Swedish foreign policy is usually analyzed through perspectives of security adaptations or role theory. Status-seeking, however, has received less attention as an independent explanatory framework. This study aims to complement previous perspectives by focusing on how decision-makers formulate and express the Swedish national self-image, its ambitions and goals as well as Sweden's relations to relevant others with the intention of reaching recognition from other international actors. Through a qualitative text analysis of the related Swedish foreign policy declarations the study describes, compares and analyzes how status-seeking is expressed by decision makers at central foreign policy turning points. The issues analyzed are the EU entry, the feminist foreign policy and the NATO entry. *Social identity theory* applied to international relations creates three strategies in which states can seek to heighten or maintain their social position in the international hierarchies: social mobility, social competition and social creativity. These strategies will form the three ideal-types used to analyse the material. The results show that the status-seeking strategies used in Swedish foreign policy differs throughout the analyzed turning points. During the EU- and NATO-entry status-seeking is expressed through mobilizing by highlighting similarities to the group in which they seek to be included in. During the feminist foreign policy Sweden is presented as unique and innovative, adapting a strategy of social creativity. These findings demonstrate that Swedish foreign policy can be understood as a strategic attempt to achieve favorable positions in the international system.

Key words: Status-seeking, foreign policy, Swedish foreign policy, key turning points, strategies

1. Introduktion....4
Syfte & frågeställning....5
2. Sveriges utrikespolitiska utveckling....6
3. Teoretisk avstamp....8
4. Metod....13
4.1 Forskningsdesign....13
4.2 Analysverktyg....14
4.3 Material....19
4.4 Analysarbetet....20
4.5 Metodologiska begränsningar....21
5. Resultat....22
5.1 EU-inträdet....22
5.1.1 Utrikesdeklarationen 1994/95....22
5.1.2 Utrikesdeklarationen 1995/96....24
5.1.3 Summering EU-inträdet....26
5.2 Feministiska utrikespolitiken....26
5.2.1 Utrikesdeklarationen 2015/16....27
5.2.2 Utrikesdeklarationen 2016/17....29
5.2.3 Summering feministisk utrikespolitik....30
5.3 NATO-inträdet....30
5.3.1 Utrikesdeklarationen 2022/23....31
5.3.2 Utrikesdeklarationen 2023/24....33
5.3.3 Summering NATO-inträdet....34
5.4 Resultatsummering och slutsatser....35
6. Sammanfattning och diskussion....37
Referenser....39

1. Introduktion

Den svenska utrikespolitiken har under tvåhundra år präglats av militär alliansfrihet. Detta har möjliggjort neutralitet i krig och därmed varit ett strategiskt instrument för säkerhet. Neutraliteten har även format Sverige utrikespolitik rent principiellt till att ta en mer medlande, aktivistisk och normativ form (Bjereld & Möller, 2016, s.435; Eriksson 2020, s. 185) Efter den bipolära världsordningens fall runt 1990-talet skapades nya system som förespråkade samarbete och integrering i det multilaterala systemet. Behovet av en neutralitetspolitik som säkerhetsstrategi minskade och flera svenska partier argumenterade för att Sverige skulle anta en västorienterad utrikespolitik, då man redan samarbetade med västliga organisationer. Detta utmanade den svenska identiteten och man behövde balansera mellan idealism och pragmatism, att ha rollen som en neutral humanitär aktör och behovet att anpassa sig till den liberala världsordningens framväxt. I den nya världsordningen hade dessutom relevansen för en balanserande position försvunnit. Från och med EU-inträdet 1995 kan vi se anpassningar och prövningar av den svenska utrikespolitiken för att på olika sätt passa i detta system (Bjereld & Möller 2016, s.437-440; Möller & Bjereld, 2010, s.376-379).

Sveriges relation till omvärlden har under de senaste två decennierna genomgått flera utrikespolitiska förändringar: från EU-inträdet 1995, till lansering av en unik feministisk utrikespolitik 2015 och slutet av den militära alliansfriheten med inträde i NATO 2024. Dessa förändringar tolkas ofta som ett resultat av förändrade säkerhetspolitiska förutsättningar eller rollförändringar på den inrikespolitiska arenan (Bjereld & Möller, 2016; Brommesson 2010; Michalski et al., 2024). Samtidigt har flera förändringar genomförts i fredstider utan direkta säkerhetshot, vilket skapar relevans för alternativa förklaringar.

Under senare år har begreppet status fått mer plats i forskningen som analysverktyg för att förstå utrikespolitiskt agerande. Till skillnad från intressestyrt agerande utgår statusforskningen från att sociala dimensioner kan forma utrikespolitik genom att stater söker erkännande i det hierarkiska internationella systemet (Park & Jakstaite-Confortola, 2021, s.1280). Duque (2018) menar att denna typ av forskning är begränsad eftersom den ofta har staters materiella egenskaper som utgångspunkt för status, men missar då hur materiella egenskaper omvandlas till statushierarkier och på vilket sätt olika attribut värdesätts och gestaltas mellan olika stater och aktörer (s.577-578). Genom att föra in den sociala dimensionen ökar vi avståndet mellan materiella resurser och status och den relationella

aspekten blir istället central för att förstå svensk utrikespolitisk förändring. Denna förändring gestaltas särskilt vid tidpunkter då utrikespolitiska beslutsfattare ställs inför ett vägval och måste omformulera utrikespolitiken, eftersom det belyser vilka grupper eller normer man vill närma sig eller överträffa (Carvalho & Neumann 2014, s.15). Genom att analysera statussökande vid de tre centrala brytpunkterna kan vi alltså förstå hur små stater strategiskt formar utrikespolitiken för att uppnå erkännande och inflytande.

Uppsatsen inleds med en genomgång av Sveriges utrikespolitiska utveckling för att skapa förståelse för tidigare forskning samt de tre nedslagen. Därefter följer en redovisning av det teoretiska avstampet som förklarar varför och på vilket sätt teorin används för studien. I metoddelen förklaras de idealtyper samt det analysverktyg som undersökningens använder. Resultatpresentationen kommer därefter att beskriva, jämföra och analysera texterna och därefter följer diskussion om resultatet samt studiens styrkor och svagheter.

Syfte & frågeställning

Uppsatsens mål är att bidra till breddad förståelse för små staters utrikespolitiska agerande genom att undersöka hur svensk utrikespolitisk förändring kan visa uttryck för statussökande. För att göra detta kommer undersökningen, med avstamp i *social identity theory,* utveckla ett analysverktyg som appliceras för att beskriva, jämföra och analysera tre utrikespolitiska vägval.

Frågeställningen som undersökningen utgår från är:
På vilket sätt uttrycker Sveriges utrikespolitiska narrativ vid centrala utrikespolitiska vägval statussökande?

2. Sveriges utrikespolitiska utveckling

Sveriges roll i det internationella systemet har sedan slutet av andra världskriget präglats av militär alliansfrihet i fred som medel för att möjliggöra neutralitet i krig. Detta gestaltas genom den nordiska balansen där Sverige, tillsammans med Finland, antog en neutral ställning under kalla kriget, vilket stabiliserade situationen i Norden som hade närhet till både Warszawapakten och NATO. Efter Sovjetunionens fall och den liberala världsordningens framväxt fanns inte samma behov av en stabiliserande aktör utan istället mötte den svenska utrikespolitiken ökade förväntningar på internationellt deltagande och samarbete. Trots att Sverige fortsatte vara militärt alliansfritt resulterade detta skifte i ett närmande till västliga organisationer som EU och NATO, där Sverige år 1995 gick med i EU (Möller & Bjereld, 2010, s.365, 376-379). Studiet av svensk utrikespolitik har analyserat denna utveckling och fokuserat på hur Sverige agerat som militärt alliansfria och förhållit sig till stormaktsrelationer (Bjereld & Möller, 2016; Brommesson 2010; Lundqvist 2022;). Samtidigt har ett annat forskningsfält växt fram med identitet och rollförändringar i centrum för analysen av svensk utrikespolitik. Detta vidgar den säkerhetspolitiskt inriktade bilden av Sverige och visar att förändringar inte enbart genomgåtts som svar på externa hot, utan kan vara ett resultat av inrikespolitiska processer (Michalski et al. 2024, s.140).

Forskning om rollförändringar diskuterar centrala brytpunkter för den svenska identiteten där EU-inträdet markerar den tydligaste förändringen från den neutrala identiteten. Istället antog Sverige en roll som en integrerad medlem i ett politiskt samarbete (Michalski et al., 2024, s. 153). Detta gjordes däremot inte enbart av politiska och ekonomiska skäl utan fungerade även som spelplan för Sveriges fortsatta arbete med att vara en normativ makt, men i en multipolär världsordning behöver detta ske inifrån samarbetet. Trots ställningstagande var den fortsatta självbilden att man fungerade som en bro mellan alternativen; att man stod mellan kapitalism och kommunism samt hade en stark relation till tredje världen (Ringmar, 1998, s.49, 54) Under de följande decennierna utvecklades identiteten genom ett aktivt utvecklingsarbete inom EU, något som resulterade i rollen som 'normentreprenör' (Björkdahl, 2007, s. 542). Ett exempel på detta är initiativet till en utvecklad säkerhetsstrategi där normativa värden inkorporeras i alla EU:s policyområden (Eriksson, 2020, s.187-189). Höjdpunkten av det normativa arbetet nåddes vid lanseringen av den feministiska utrikespolitiken. Skiftet gav Sverige en starkare roll internationellt genom en unik och självständig utrikespolitik. Genom att integrera FN-resolutionen 1325, Women, Peace and Security-agendan, i sin egen

utrikespolitik öppnade man upp för en feministisk politik som inte bara handlade om representation av kvinnor numeriskt, utan att kvinnor inkluderas i beslutsfattande processer (Aggestam & Bergman-Rosamond, 2016, s.325). Flera stater har antagit en feministisk utrikespolitik efter att Sverige gjorde det, bland annat Kanada, Frankrike, Mexiko, Spanien, Luxemburg, Tyskland och Chile (UN Women, 2022). Detta illustrerar Sveriges position som normativ makt.

Denna normativa linje mötte motstånd när det säkerhetspolitiska läget i Europa förändrades. Den feministiska utrikespolitiken som egen politisk linje fick mindre uppmärksamhet och mer fokus riktades mot säkerhetspolitik. Detta skapade inhemska konflikter om den roll som Sverige skulle anamma där man tvingades välja mellan att hålla kvar vid den militära alliansfriheten eller ansluta sig till NATO. Inte förrän Finland valde att gå med tog Sverige ett beslut om skiftet i utrikespolitiken, då de säkerhetspolitiska förutsättningarna omformulerades (Michalski et al. 2024, s.155). Wright och Bergman-Rosamond (2024, s.590-593) diskuterar detta som en omfördelning i säkerhetsprioriteringar efter invasionen där man, till följd av nya, hotfulla, internationella förutsättningar, behövde garantera ett skydd för Sverige mer än normativ politik. Samtidigt diskuterar författarna att skiftet även kan handla om strategiska internationella narrativ där beslutsfattarna vill inkluderas i försvarsplaneringen för att kunna behålla rollen som en stark internationell röst.

Utöver tidigare forskningsfokus på säkerhetsförändringar innebär också rollfokuset att den inrikespolitiska dimensionen uppmärksammas, vilket inkluderar den nationella debatten och konkurrerande rolluppfattningar mellan eliten (Michalski et al. 2024, s.140). Denna studie tar avstamp i förståelsen om hur den svenska identiteten arbetas fram men avgränsar sig från inrikespolitiken. Analysen fokuserar istället på utrikespolitiken som en extern praktik där regeringen som aktör utåt speglar Sveriges sammantagna självbild, dess ambitioner samt relationer. Genom att analysera utrikesdeklarationer som formulerats av regeringen vid centrala utrikespolitiska vägskäl får vi en förståelse för hur Sverige vill positionera sig internationellt. Således förskjuts det analyserande perspektivet från hur Sverige uppfattar sig själv till hur Sverige vill bli uppfattad av andra. Studiens fokus på statussökande kompletterar på så sätt tidigare forskning genom att analysera den andra sidan av identitet som handlar om att bli erkänd av andra aktörer och ger oss förståelse för hur de sociala dimensionerna i det internationella systemet formar utrikespolitik.

3. Teoretisk avstamp

Inom studier av internationella relationer är teorierna realism, liberalism och konstruktivism vägledande och har alla olika förklaringar till staters agerande. De tre perspektiven presenterar hur maktfördelning, institutioner respektive normer formar de externa förutsättningarna som stater måste anpassa sig till när de formulerar utrikespolitik (Gustavsson 2021, s.314). Utrikespolitisk analys, FPA, är däremot mer intresserade av att bryta ner förklaringsfaktorerna till utrikespolitiken och även inkludera den inrikespolitiska processen som formas av beslutsfattarnas tolkningar, politiska överväganden och idéer (s.325-326). Undersökningens ambition att kartlägga hur de externa kraven tolkas, omformuleras och kommuniceras i utrikespolitiska narrativ ligger alltså mer i linje med utrikespolitisk analys.

Definitionen av små stater är inte enhetlig i forskningen då de alla besitter olika egenskaper. Sammantaget finns däremot uppfattning att små stater behöver kompensera för småstatsrelaterade nackdelar, exempelvis begränsade resurser och liten militär kapacitet. Detta kommer i sin tur att forma små staters utrikespolitik genom exempelvis medlemskap i organisationer och allianser eller genom att hitta specifika områden där man kan vara starka för att på alternativa sätt hitta möjligheter att främja sina egna intressen internationellt (Thorhallsson 2018, s.19-20; Michalski et al., 2024, s.141). Detta har gjort att definitionen i modern forskning blivit mer dynamisk och relaterar till staters agerande mer än enskilda egenskaper. Möjligheterna för små stater att påverka internationellt trots begränsade resurser har också ändrats i och med den multipolära världsordningens ökade fokus på samarbete. Detta skapar en möjlighet för små stater att genom medlemskap i internationella organisationer få inflytande på arenor där stater anses likvärdiga. Definitionen för små stater blir därmed relationell och inte grundad i fasta egenskaper (Baldacchino & Wivel, 2020, s.7).

De nordiska länderna är exempel på stater som är små till storlek men som anses ha ambitiösa utrikespolitiska intressen. Trots skillnader i ländernas säkerhetspolitiska vägval och relationen till EU är deras egenskaper som små, demokratiska, välfärdsstater något som gör att de ofta beskrivs som en homogen region vid diskussioner av normativa frågor (Brommesson et al., 2023, s.21-22). Enligt Carvalho & Neumann (2015) skapar denna likhet incitament att särskilja sig för att kunna visa sig starkare än sina jämlikar och få högst status inom gruppen. Eftersom små stater har begränsade möjligheter att få erkännande genom

materiella resurser måste de hitta alternativa vägar. Detta kan handla om att ta rollen som medlare, att stötta stormakter i internationella frågor eller på andra sätt vara hjälpsamma och användbara för stater med större kapital. I sin tur leder detta till uppmärksamhet och status som sedan kan göra att man får inflytande över kommande beslutsfattande (s.13). Ett exempel på detta är president Obamas beskrivningar av de nordiska ländernas bidrag till frågor om bland annat klimat och jämställdhet som att "consistently punch above their weight" (Korte, 2016). Detta förklarar varför de nordiska länderna anammar strategier för statussökande som går bortom materiell kapacitet. Panke & Thorhallsson (2024, s.509) beskriver detta utifrån de klassiska IR-teoriernas antagande om små staters agerande men argumenterar för att den utrikespolitiska analysen behöver utvecklas för att förstå varför små stater tar sig an svåra uppgifter och hur detta kan vara uttryck för statussökande.

Statussökande som koncept är ett utforskat område men det finns inte konsensus i forskningen om dess innebörd. Vissa menar att statussökande är ett verktyg för att synas och få prestige, alltså att man söker en viss eftersträvansvärd identitet (Thorhallsson, 2018, s.26). Andra sätter statussökande i en kontext av status kontra hierarki där det är statusen i sig som är eftersträvansvärd eftersom det gör att man genom högre rank får mer inflytande över agendan. Status kan alltså ses som målet och statussökandet är verktyget för att nå dit (Park & Jakstaite-Confortola, 2021, s.1281). Carvalho & Neumann (2015) anser att det är just identiteten som skapar belägg för att sedan kunna söka status. Detta eftersom begreppet är relationellt och kräver bekräftelse från andra. Om en stat söker status som fredsmäklare är det ryktet och identiteten om att vara fredsmäklare som kommer att göra statussökandet legitimt (s.4). Park & Jakstaite-Confortola (2021) driver samma argumentation men lägger större vikt vid intersubjektiviteten, att det måste bekräftas av andra. Detta gör att alla stater inte kommer ha samma status utan formas i en hierarkisk struktur, men detta innebär inte ett nollsummespel utan att olika stater kan ha olika status i olika frågor (s.1281-1282). Detta skiljer sig från Carvalho & Neumann (2015) som diskuterar stater med liknande egenskaper, exempelvis Norden, och menar att status i relation till jämlikar visst är ett nollsummespel och att detta skapar konkurrens och incitament att förbättra sin position (s.13).

Statussökandet landar alltså i att försöka förbättra sin position i hierarkier, speciellt jämfört med sin referensgrupp av jämlikar, men för att statussökandet ska vara legitimt måste det bekräftas och uppmärksammas både av den egna staten och andra aktörer. Legitimitet och erkännande är centralt eftersom status inte kan uppnås ensidigt. I detta spelar identitet en

avgörande roll där stater konstruerar sin identitet genom jämförelser med andra och genom att söka sig till grupper som anses eftersträvansvärda, för att skapa en positiv och erkänd självbild i det internationella systemet (Huddy 2001, s.135). Detta fångas upp av teorier som kombinerar det socialpsykologiska fältet med utrikespolitisk analys och skapar ett ramverk för att analysera hur stater söker att förbättra sin status och sociala position genom kalkylerade utrikespolitiska vägval, baserat på identitet mer än materiella resurser (Park & Jakstaite-Confortola, 2021, s.1280).

Studien kommer således att utgå från *Social identity theory*, SIT. Social identity theory är en socialpsykologisk teori som menar att man värderar en del av sig själv i relation till de grupper man ingår i, alltså jämför sin identitet med en referensgrupp. Målet är att uppnå en så positiv identitet, och därmed grupptillhörighet, som möjligt. Larson & Shevchenko (2010) applicerar teorin på internationella relationer och menar att samma relationella beteende med målet om att höja sin status går att hitta i staters utrikespolitiska agerande då stater söker olika medlemskap, utmanar starkare stater eller presterar i alternativa fält för att det ska gynna deras egna ställning (s.2). Huddy (2001) redogör för begränsningar med teorin och diskuterar bland annat subjektivitet i begreppet identitet, alltså att en stats identitet kan vara olika för olika invånare (s.131, 137). För undersökningen kan detta gestaltas genom olika utrikespolitiska val baserat på partitillhörighet. Studien kommer att undersöka status utifrån den utrikespolitiska beslutsfattarens perspektiv, alltså regeringen som skrivit utrikesdeklarationerna. Detta gör att enbart den status som dessa eftersträvar kommer att undersökas, och inte konkurrerande statusambitioner på den inrikespolitiska arenan. Samtidigt begränsar inte detta studien. Utrikespolitik är politik som staten för mot andra aktörer internationellt, och är därför en mer exklusiv praktik kopplat till regeringen än andra politikområden. Detta gör regeringens uppfattning om Sveriges självbild, ambitioner och relationer särskilt relevant när vi undersöker utrikespolitiska narrativ, alltså regeringens tolkning av verkligheten och hur Sverige bör förhålla sig till denna. Utrikespolitiska narrativ fångar på så sätt in statussökande när de utrikespolitiska beslutsfattarna måste formulera och kommunicera Sveriges roll i världen (Gustavsson 2021, s.314-316).

Trots att social identity theory är en teori om identitet bidrar den i sin analytiska form ett ramverk för att förstå hur stater inte bara söker en identitet utan en positiv identitet som erkänns av andra. Detta fångar in essensen av statussökande om att sträva efter högre ställning, med utgångspunkt i identitet, och förklarar varför stater väljer vissa

tillvägagångssätt för att uppnå status före andra (Park & Jakstaite-Confortola, 2021, s.1283). SIT fångar processen som följer när ställningen gruppen har till andra inte längre är gynnsam och att man då genom försök att efterlikna, konkurrera eller byta prestationsområde försöker skapa en ny identitet och därigenom söka en annan typ av status, vilket exemplifieras i undersökningens fokus på brytpunkter i svensk utrikespolitik. Vägen dit beror däremot på vad staten vill uppnå, vilka värden och normer man har samt hur formbar den hierarkin man vill avancera inom är. Följande tre stycken kommer redogöra för tillvägagångssätten att avancera i statushierarkier, grundat i teorins utgångspunkter (Larson & Shevchenko, 2010, s.2-4).

Om en stat uppfattar en grupp med högre status som tillgänglig kommer staten försöka anpassa sig till gruppens normer och värderingar med målet att bli accepterad och få tillträde in i gruppen. Detta kallas *social mobility* och förklarar varför många stater anpassat sig till de existerande västerländska organisationerna trots att det inte alltid gynnar deras inrikespolitiska ambitioner (Larson & Shevchenko, 2010, s.9, 11).

Är gruppen inte lika tillgänglig för nya medlemmar eller om positionerna kan ifrågasättas kan stater istället konkurrera för att uppnå högre status själva, alltså *social competition*. Denna konkurrens kan ta formen av geopolitisk konkurrens eller konkurrens om intressesfärer men handlar inte bara om materiell makt utan att påverka andras bild av den egna staten (Larson & Shevchenko, 2010, s.12-14).

Finns det varken möjlighet till inträde eller till att ifrågasätta legitimiteten i hierarkin kan stater välja att söka status i en helt annan domän, genom *social creativity*. Målet här är att sticka ut genom nya normer och på så sätt skapa utvecklingsmodeller som skiljer sig från det befintliga systemet, utan att direkt utmana det. Detta verktyg måste valideras av andra för att det ska få någon betydelse internationellt, något som kan göras genom samarbete mellan stater med liknande ambitioner (Larson & Shevchenko, 2010, s.15-17).

Social identity theory kommer att agera teoretisk utgångspunkt i skapandet av de tre idealtyperna som analysen kommer att utgå ifrån. Idealtypernas utformning är grundade i den uppdelning som görs av Larson & Shevchenko (2010, s.9-15) för avancemang i hierarkier genom statussökande, som alla tagit avstamp i teorin. Idealtyperna kommer att hjälpa oss kategorisera hur olika uttalanden kan visa olika strategier för statussökande. Kartläggningen

ämnar att svara på frågorna: *Hur beskrivs Sveriges identitet?, Vad vill Sverige uppnå?* och *Hur förhåller sig Sverige till 'relevanta andra'?*. Detta skapar i sin tur ett schema för kodning baserat på de värdeord som kan tolkas att tillhöra respektive idealtyp. Denna tolkning är teoretiskt grundad i karaktärsdragen för idealtyperna och kommer användas som stöd för analysen, inte en ordagrann tolkning.

Teoretisk analysram

	Mobilisering	**Konkurrens**	**Kreativitet**
Definition (Larson & Shevchenko, 2010)	När tillträde till en högstatusgrupp är inom räckhåll kan de utrikespolitiska beslutsfattarna: "conform to the norms of an elite group to gain acceptance … adopt the political and economic norms of the dominant powers to be admitted to more prestigious institutions or clubs" (s.9)	När tillträde till en högstatusgrupp inte är möjligt kan de utrikespolitiska beslutsfattarna: "strive for equal or superior status … aims to equal or outdo the dominant group in the area on which its claim to superior status rests" (s.13)	När en högstatusgrupp är stabil och legitim och tillträde inte är möjligt kan de utrikespolitiska beslutsfattarna: "(1) reevaluating the meaning of a negative characteristic, or (2) finding a new dimension on which their group is superior…achieving prestige on a different dimension, such as promoting new norms or a developmental model" (s.15)

Tabellen visar definitionen för de tre statussökande strategierna, vilka används för att skapa de idealtyper och värdeord som kommer användas i undersökningen. Detta presenteras nedan i metodavsnittet.

4. Metod

4.1 Forskningsdesign

Studien genomförs som en fallstudie vilket möjliggör djupare analys av förklaringsmekanismerna där stora fenomen kan delas upp i mindre, analyserbara delar (Esaiasson et al. 2024, s.292). För denna analys används en teorikonsumerande ansats där ett analysredskap, baserat på social identity theory, tillämpas på nedslag i svensk utrikespolitik med målet att bredda förståelsen om svensk utrikespolitisk förändring (Esaiasson et al., 2024, s.38). Teorin används alltså i första hand för att förstå fallet, men viss utvärdering av analysredskapet kan bedrivas genom att formulera förväntningar på användningen av de statussökande strategierna. Enligt SIT bör liknande uppfattningar om de internationella hierarkiernas föränderlighet leda till liknande strategianvändning. Därmed borde EU- och NATO-inträdet, som båda handlar om medlemskap i en organisation, visa mobiliseringsstrategin genom likhet och kompabilitet med organisationens mål och medlemmar. Detta borde innebära att den feministiska utrikespolitiken, som är mer av en politisk innovation, borde gestalta en kreativitets- eller konkurrerande strategi med ett mer unikt och idéskapande språk som särskiljer Sverige.

För att undersöka Sveriges utrikespolitiska narrativ kommer studien genomföras genom en kvalitativ textanalys. Textanalyser har en förmåga att undersöka meningar och idéer bakom det som sägs genom att man djupare går in och analyserar ord och kontexter. Detta skapar en förståelse för idéstrukturerna, alltså bakomliggande ideologier, narrativ och problembilder, och hur dessa formas av sin samtid (Esaiasson et al., 2024, s.309-310). Med användningen av textanalys kommer vi alltså nära forskningsfrågan om på vilket sätt vi kan förstå uttryck som statussökande genom att kartlägga hur utrikespolitiska beslutsfattare resonerar om Sverige, Sveriges ambitioner och Sveriges förhållningssätt till andra vid viktiga utrikespolitiska vägval.

Kvalitativ textanalys handlar om att förstå idéer och tankemönster bakom det som sägs. Därför kommer studien använda idealtyper för att leda analysen. Idealtyper är teoretiskt grundade ideal av ett fenomen som man kan jämföra verkligheten mot och används när komplexitet i frågor gör att man inte enbart kan kategorisera egenskaper som klasser eller dimensioner, eftersom de inte är varandras motpoler och inte utesluter varandra. Användandet

av klassificering eller dimensioner blir alltså för snävt och motiverar valet av idealtyper (Esaiasson et al., 2024, s.88-90).

4.2 Analysverktyg

Användningen av kvalitativ textanalys som metod kräver att man utformar ett analysverktyg som gör det möjligt att kategorisera texten. Eftersom utformningen av analysverktyg sker innan den empiriska undersökningen har den en deduktiv ansats med en förhandsbestämd kategorisering av svaren (Esaiasson et al., 2024, s.81).

Analysprocessen sker i fem steg i den form som presenteras av Esaiasson et al. (2024, s.314-336) för kvalitativ textanalys. Det första steget handlar om att avgränsa ett teoretiskt fokus som ska leda analysen av texten samt utforma redskap för att sedan kategorisera svaren. Studiens teoretiska fokus är statussökande i relation till de strategier som presenteras av Larson & Shevchenko (2010, s.9-15) för avancemang i hierarkier. Detta kommer skapa tre forskningsfrågor som leder analysen. *Hur beskrivs Sverige?* fångar in den identitetsaspekt som lyfts av teorin där stater måste presentera sig själva som antingen mobiliserande och samarbetsvilliga, konkurrerande och inflytelserika eller alternativa och kreativa för att sedan kunna hävda en högre status än sin utgångspunkt. *Vad vill Sverige uppnå?* fokuserar på de mål som Sverige har med sin utrikespolitik. Erkännande är ett övergripande mål för alla strategier inom statussökande men formuleras olika beroende på strategi. Målen kan alltså handla om erkännande som likvärdig medlem, erkännande som överlägsen eller erkännande som normativ förebild. *Hur förhåller sig Sverige till ‘relevanta andra’?* fångar in den relationella aspekten. Till skillnad från beskrivningen av sig själva fokuserar frågan mer på hur man pratar om sig själv i relation till andra, med ambitioner om att vara likvärdig, tävla med dem eller att man har unika ambitioner gentemot dem.‘Relevanta andra’ syftar alltså till den referensgrupp man jämför sig med och utgår ifrån eller den grupp man söker att mäta sig med, antingen genom medlemskap eller tävlan.

Det andra steget är att utveckla ett redskap för att kunna analysera materialet och svara på frågorna, alltså formulera idealtyperna. För att undersöka statussökande används de tre termer som beskrivs av social identity theory: mobilitet, konkurrens och kreativitet. Idealtyperna konceptualiseras i form av värdeord som beskriver hur strategierna kan gestaltas i text. Dessa kommer att användas som riktlinjer för tolkningen men behöver inte finnas ordagrant för att

idealtypen ska kunna identifieras. Värdeorden relaterar tillbaka till SIT:s idé om statussökande för att stärka kopplingen mellan teori och empiri, där statusrelaterade ord prioriteras över allmänpolitiska. Nedan följer de tre idealtyper som studien kommer använda samt framställningen av värdeorden.

3.2.1. Idealtyp A: Statussökande genom mobilitet

Social mobilitet grundar sig i tanken om att grupper av högre status är möjliga att nå. Detta gör att stater, genom anpassning, försöker komma ifrån sin underordnade position och bli inkluderade i gruppen. En strategi är då att framställa sig som en likvärdig aktör som de nuvarande medlemmarna samt visa hur man kan vara en tillgång (Larson & Shevchenko, 2010, s.9, 11).

För att framställa sig som likvärdig använder man ord som signalerar att man liknar gruppen man eftersträvar (Larson & Shevchenko, 2010, s.11). Detta är ord som *ansvarsfull, pålitlig partner, samarbetsvillig, integrerad* och *likvärdig* som beskriver hur Sverige framställer sig som kompatibel med normerna som gruppen redan har.

Målet för mobilitet är inkludering i gruppen man eftersträvar eftersom detta leder till högre status (Larson & Shevchenko, 2010, s.11). Detta kan vara genom *medlemskap, grupptillhörighet, trygghet via stabilitet, kollektiv legitimitet* och *erkännande som medlem*, där alla visar olika sätt som en stat kan nå målet om inkludering. För undersökningen skulle dessa begrepp antyda att Sverige söker status genom att anpassa sig till västerländska eller multilaterala normer, snarare än att utmana dem.

Mobilisering med målet om inkludering kräver att Sverige i förhållande till andra belyser *kompatibilitet, samsyn med gruppen, partnerskap, anpassning*, samt att man *söker bekräftelse och inkludering*. Detta för att visa på likhet med de medlemmar som redan ingår i gruppen samt tydliggöra att man är villig att anpassa sig till gruppens normer och strukturer.

3.2.2. Idealtyp B: Statussökande genom konkurrens

Social konkurrens är en strategi som används om gruppen man vill avancera inom inte är öppen för nya medlemmar. Eftersom inkludering inte är tillgänglig behöver staten istället konkurrera med och överträffa referensgruppen för att kunna förbättra sin status. Strategin

landar därför i att framställa sig själv som en stark aktör genom att jämföra sig själva med andra (Larson & Shevchenko, 2010, s.12-14).

För att framställa sig själv som överlägsen använder man ord som signalerar att man står över de existerande strukturerna (Larson & Shevchenko, 2010, s.13). Detta gestaltas genom ord som *kapabel, ledande, trovärdig* och *självständig* i ett sammanhang som belyser jämförelser och uttrycker hierarkiskt anspråk där status är kopplat till makt.

Målet för konkurrensstrategin är att få en högre rang inom en befintlig hierarki, inte med hjälp av inkludering utan med hjälp av att aktivt lyfta sig själv (Larson & Shevchenko, 2010, s.13). Dessa mål kan vara exempelvis *inflytande över agendan, bättre relativ position, starkare internationell röst, erkännande som regional makt.* För Sverige kan detta handla om presentera sig starkt gentemot sina grannländer för att sticka ut regionalt, då dessa är Sveriges närmaste referensgrupp.

Konkurrensen speglar hur Sverige framställer sig i relation till andra med målet om att lyfta sig själva och sin kompetens samt distansera sig och överträffa den grupp man har som referensgrupp. För att göra detta uppmärksammas *egna styrkor, nationell särställning* och man *söker erkännande genom prestation*. Konkurrensstrategin fokuserar på utrikespolitiska prestationer som en tävling.

3.2.3. Idealtyp C: Statussökande genom kreativitet

Social kreativitet finns, likt konkurrens, tillgänglig om det inte finns möjlighet att inkluderas i grupper av högre rang, men istället för att utmana strukturerna försöker stater istället skapa egna statusdimensioner där man kan vara bättre än referensgruppen. Strategin handlar då om att framställa sig som bättre ur ett moraliskt eller normativt perspektiv för att kunna anta rollen som kunnig inom ett särskilt spetsat område (Larson & Shevchenko, 2010, s.15-17).

Framställningen av sig själv handlar alltså om att vara *en normativ förebild, innovativ* och *unik* utifrån rådande strukturer. Sammanhanget här är däremot inte präglat av utmaning utan utveckling där man presenterar alternativa vägar och fyller en roll mer präglad av normativitet (Larson & Shevchenko, 2010, s.15).

Viljan att sticka ut i en egen domän visar sig också i målen för den kreativa strategin som handlar om att *formulera normer, sprida värderingar* och *exportera idéer* samt uppnå *ledarskap i nischade policyområden* och *erkännande som förebild.* Alla dessa beskriver hur man vill uppnå status genom alternativa vägar istället för att utmana andra inom samma område (Larson & Shevchenko, 2010, s.16). För Sverige hade detta kunnat visa sig genom att man belyser områden som det internationella systemet inte fokuserat så mycket på, som relationen till tredje världen, och presentera förslag på hur man kan inkludera, anpassa eller inkorporera dessa områden i ett nytt politiskt fokus.

För att uppnå målet om att sticka ut krävs det även att man särskiljer sig i relation till sin referensgrupp, inte genom att vara bättre utan genom att vara unik. Jämförelsen behöver därmed ske på andra grunder, inom andra normer och idéer, vilket gör att man lyfter *unika kompetenser* och positionerar sig som *normgivare* samt *moraliskt särskild*. Detta gör även att gruppen ramas in som *mottagare av de nya normerna och idéerna*, inte att de nya normerna kommer att överträffa de existerande.

De analyserade frågorna och idealtyperna skapar i sin tur en operationell analysram som leder tolkningen av texten. Genom ett tydligt konstruerat verktyg blir transparensen för arbetet synligare där tolkningsarbetet kan refereras tillbaka till teorin.

Operationell analysram

	Mobilisering	**Konkurrens**	**Kreativitet**
Definition (Larson & Shevchenko, 2010)	"conform to the norms of an elite group to gain acceptance … adopt the political and economic norms of the dominant powers to be admitted to more prestigious institutions or clubs" (s.9)	"strive for equal or superior status … aims to equal or outdo the dominant group in the area on which its claim to superior status rests" (s.13)	"(1) reevaluating the meaning of a negative characteristic, or (2) finding a new dimension on which their group is superior…achieving prestige on a different dimension, such as promoting new norms or a developmental model" (s.15)
Hur beskrivs Sverige?	- Likvärdig - Integrerad - Ansvarsfull - Pålitlig partner - Samarbetsvillig	- Kapabel - Ledande - Självständig - Prestationsorienterad - Trovärdig	- Unik - Normativ - Förebild - Innovativ
Vad vill Sverige uppnå?	- Medlemskap - Grupptillhörighet - Kollektiv legitimitet - Erkännande som medlem - Trygghet och stabilitet via tillhörighet	- Inflytande över existerande agenda - Bättre relativ position - Erkännande som regional makt - Starkare internationell röst	- Inflytande över ny/anpassad agenda - Erkännande som förebild - Formulera nya normer, värderingar, idéer - Ledarskap i nischade områden
Hur förhåller sig Sverige till 'relevanta andra'?	- Strävar efter inkludering - Samsyn med gruppen - Kompatibel - Partnerskap och solidaritet - Söker bekräftelse - Anpassar sig	- Relativt till jämlikar - Jämförelser - Markerar egen styrka - Söker erkännande genom prestation - Nationell särställning - 'Mer' än referensgrupp	- Normgivare - Alternativa jämförelser - Moralisk särskilt - Ramar in andra som mottagare av idéer

Analysramen visar teoretiskt grundade svar på frågorna utifrån hur idealtyperna skulle svara på frågorna. Värdeorden i rutorna kommer att användas som utgångspunkt när materialet analyseras, men kommer inte att tolkas ordagrant.

4.3 Material

Det tredje steget i analysprocessen är att välja det material på vilket analysredskapen ska appliceras. Studiens uppgift att förklara på vilket sätt utrikespolitiska narrativ gestaltar statussökande gör det relevant att undersöka material där utrikespolitik behandlas, alltså i svenska utrikesdeklarationer[1]. Esaiasson et al. (2024, s.328) diskuterar att man kan välja material som är typiskt eller kritiskt, där mitt material faller under den senare. Genom att analysera material vid centrala utrikespolitiska vägval ställer jag statussökande på sin spets vid en tidpunkt där utrikespolitiska beslutsfattare måste omformulera, förklara och legitimera sitt internationella agerande. För att nå en mer nyanserad bild av strategierna som används har jag valt att behandla materialet genom att ha fler analyserande frågor och färre nedslag.

Svenska utrikesdeklarationer presenteras årligen av utrikesministern och inkluderar ståndpunkter, prioriteringar och mål för utrikespolitiken. Dess årliga presentation gör att man kan anta att texten är grundligt genomtänkt vilket gör att tydliga statussökande strategier blir analytiskt relevanta och talande för resultatet. För att kartlägga och värdera på vilket sätt statussökande gestaltas analyseras två utrikesdeklarationer per nedslag: en inför brytpunkten och en året efter. Detta ger oss en dynamisk bild av kontinuitet eller förändring av den utrikespolitiska linjen för att kunna kartlägga på vilket sätt brytpunkten påverkar narrativet kring statussökande ambitioner.

Utrikesdeklarationerna som kommer användas är:

- Utrikesdeklarationen 1994 (året innan EU-inträde)
- Utrikesdeklarationen 1995 (året för EU-inträde)
- Utrikesdeklarationen 2015 (introducerande feministisk utrikespolitik)
- Utrikesdeklarationen 2016 (året efter introducerande feministisk utrikespolitik)
- Utrikesdeklarationen 2022 (året innan NATO-ansökan)
- Utrikesdeklarationen 2023 (mellan NATO-ansökan och inträde)

[1] *OpenAI i form av ChatGPT har använts för att ge förslag på material i skrivandets inledande fas, som jag därefter själv bearbetat. Ingen text har skrivits av AI.*

4.4 Analysarbetet

Analysarbetet kommer att ske i fyra delar och följer den process som presenteras av Esaiasson et al. (2024, s.331):

1. Processa materialet: Materialet kommer först att läsas i sin helhet för att få en övergripande bild av idéstrukturer och kontexter. Därefter kommer varje text att läsas om och kodas utifrån de olika idealtyperna genom färgmarkeringar. Värdeorden som presenteras i kodschemat används som mall för att placera in uttalanden i idealtyperna relaterade till de undersökande frågorna. Detta kan behöva göras flertalet gånger för att säkerställa att jag bearbetat texterna noggrant och uppfattat centrala budskap.

2. Applicera frågorna på texten: Efter att texterna sorterats utefter idealtyperna kommer texterna läsas utifrån analysfrågorna där de olika markerade citatet delas in i beskrivning, mål eller relation. Detta för att underlätta sammanställningen av citaten i resultatdelen och för att säkerställa att jag särskiljer citat som kan ha liknande innebörd men som kan tolkas olika för de olika frågorna.

3. Ta upp relevanta citat och kombinera med analys: Efter att centrala citat markerats och sorterats kommer de sammanställas i resultatdelen tillsammans med en övergripande analys av vad citatet innebär för svaret på frågorna samt vilken strategi av statussökande som citaten visar.
    a. Hantering av tvetydiga citat: Vissa citat kan passa in i flera idealtyper. För att hantera detta kommer citatet alltid tolkas i sin kontext för att förstå syfte och mottagare. Råder osäkerhet efter detta steg kommer citatet jämföras med övrig text som kodats till de olika idealtyperna för att hitta likheter eller skillnader i språkanvändningen. I de fall där man inte kan särskilja strategierna kommer citatet kodas som fler idealtyper. Detta kan teoretiskt motiveras eftersom strategierna i SIT inte är ömsesidigt uteslutande.

4. Sammanställ övergripande resultat: Efter varje nedslag presenteras ett kort, sammanfattat svar på den dominerande statussökande strategin vid tidpunkten. Detta för att visa transparens vid slutsatsdragning.

4.5 Metodologiska begränsningar

Kvalitativ textanalys ställer krav på tolkaren av texten att förhålla sig objektivt. När uppgiften är att undersöka latenta budskap, alltså meningar bortom orden, blir detta svårare eftersom man måste använda sin tidigare teoretiska kunskap för att kunna dra slutsatser om innebörden (Esaiasson et al. 2024, s.329). För att behålla validiteten är det därför viktigt att vara transparent kring analysarbetet samt underbygga med flera citat om det uppstår tveksamhet. Ingen analys i resultatdelen får finnas om det inte underbyggs med citat. För att hantera denna risk, och även andra risker rörande subjektivitet, utgår analysen från tydligt teoretiskt definierade idealtyper med en strukturerad indelning av värdeord för att undvika godtyckliga tolkningar av just värdeord.

I denna studie har jag valt att analysera tre centrala brytpunkter i svensk utrikespolitik vilket inte ger en heltäckande bild av Sveriges utrikespolitiska utveckling. Detta påverkar generaliserbarheten där likheter eller skillnader mellan nedslagen inte gör att vi kan anta någon generell strategianvändning i svensk utrikespolitik. Samtidigt kan likhet vid nedslag med liknande förutsättningar säga något om generaliserbarhet baserat på sin samtid, till exempel vid olika säkerhetspolitiska förutsättningar.

5. Resultat

Redovisningen av resultatet kommer att presenteras varje brytpunkt för sig och utgå från den operationella analysramen. Först görs en kort introduktion till bakgrunden för nedslaget. Därefter kommer båda utrikesdeklarationer vid varje brytpunkt presenteras enskilt med citat som belyser beskrivning av Sverige, vad Sverige vill uppnå och hur Sverige förhåller sig till relevanta andra i relation till strategierna. En kort sammanfattning av utrikesdeklarationen med fokus på analysredskapets värdeord konstrueras efter varje deklaration, samt en sammanfattning efter varje nedslag för att analysera brytpunktens huvudsakliga strategianvändning samt hur detta skiljer sig mellan nedslagen.

5.1 EU-inträdet

Sveriges långa neutralitetspolitik avtog när Sverige år 1995 gick med i EU. Detta efter en finanskris som ökade relevansen för att inkluderas i ekonomiska samarbeten i Europa. Trots att Sverige länge samarbetat med andra europeiska förbund satte inträdet spår på utrikespolitiken som anpassades efter unionens arbete (Lundqvist 2022, s.80). Ansökan lämnades in efter en folkomröstning där 52,3% av befolkningen röstade ja, ett resultat som riksdagen kommit överens om att följa oavsett utfall (Regeringskansliet, 2025). Nedan följer utrikesdeklarationerna för året för inträde samt året efter.

5.1.1 Utrikesdeklarationen 1994/95

Utrikesdeklarationen 1994/95 driver en tydlig linje av **mobiliseringsstrategin** genom att belysa Sverige som en kosmopolitisk stat där utmaningar i världspolitiken ska lösas gemensamt med "*gränsöverskridande politisk kraftsamling*" (s.2). Självbilden präglas av likhet med EU och en stark samarbetsvillighet.

"*Sverige är en frihandelsnation. I stora drag överensstämmer EU:s handelspolitik med den traditionellt svenska politiken*" (s.3)

"*det är som militärt alliansfritt land som Sverige har bäst möjligheter att bidra till säkerhet i vårt närområde och till fredsbygget i hela Europa*" (s.2)

Första citatet belyser likhet och kompatibilitet mellan Sverige och EU. Andra citatet illustrerar mobiliseringen genom att framställa Sverige som ansvarsfull och en pålitlig

partner, mer än total anpassning. Samtidigt har utrikesdeklarationen inslag av kreativitetsstrategin där Sverige ska "*bidra till utveckling och stabilitet i de stater som nyligen återvunnit sin suveränitet*" (s.2), vilket visar en normativ självbild över mobiliserande i de frågor där man har särskilda intressen.

Sveriges ambitioner präglas av **mobiliseringsstrategin** där man arbetar som en integrerad EU-medlem. Sverige har ett fokus på att minska konflikterna i världen men inkluderar hela världssamfundet för att uppnå målet om gemensam säkerhet.

"*Målet måste vara att göra krig mellan stater i denna gemenskap lika otänkbart som krig mellan de nordiska länderna. Visionen är en alleuropeisk fredsordning där militära lösningar på politiska problem är uteslutna.*" (s.2)

"*Sveriges säkerhet främjas genom aktivt deltagande i arbetet för de mål som delas av Europas stater*" (s.2)

Dessa citat illustrerar viljan att uppnå grupptillhörighet och erkännande som medlem, särskilt genom '*denna gemenskap'* och '*mål som delas'*. Däremot presenteras en strävan efter inflytande: "*Med medlemskapet i Europeiska Unionen (EU) får Sverige nya möjligheter att påverka utformningen av Europas politik…*" (s.3) samt "*Målet för den svenska säkerhetspolitiken förblir att alltid och på sätt som vi själva väljer kunna utveckla vårt samhälle i politiskt, ekonomiskt, kulturellt och annat hänseende*" (s.2). Dessa citat belyser ett statussökande som är mer kreativt, då man vill '*påverka utformningen'* och '*utveckla'*, snarare än att integreras.

Sveriges förhållningssätt till de andra grupper som anses relevanta är präglat av **mobiliseringsstrategin** och viljan att visa sig kompatibel genom anpassning, samsyn och partnerskap.

"*Sverige kommer verka för en sammanhållen EU-strategi…*" (s.3)

"*Det nordiska samarbetet är viktigt inte bara för Nordens länder utan för hela närområdet*" (s.4)

"*Uppgiften för Sveriges utrikespolitik … förverkliga ett värdigt liv i frihet och oberoende för människor i vårt eget land, men också i vårt grannskap, i Europa och världen*" (s.8)

Förhållningssättet i de två första citaten illustrerar hur Sverige söker bekräftelse till samarbetspartners genom att belysa hur Sverige kommer arbeta med och för andra än enbart sig själva, både med EU och med Norden. Det tredje citatet beskriver utrikespolitiken generellt och visar partnerskap och solidaritet kosmopolitiskt.

Utrikesdeklarationen 1994/95 visar således en mobilitetsstrategi både gällande Sveriges självbild, ambitioner och relationer till andra, trots vissa inslag av kreativitetsstratgin där man vill belysa innovativa egenskaper. Detta faller inom ramen för mobilisering då det gestaltar värdeord som erkännande som medlem, partnerskap och kompabilitet över egenskaper som ledarskap, idéskapande och nationell särställning.

5.1.2 Utrikesdeklarationen 1995/96

Utrikesdeklarationen 1995/96 är präglad av **mobiliseringsstrategin** där Sverige, efter ett års medlemskap i EU, presenteras som en integrerad medlem som fyller en viktig funktion i medlemskapet genom att driva ett aktivt utvecklingsarbete. Detta illustreras med beskrivningen av Sverige som "*granne, vän och EU-medlem*" (s.7) Utvecklingsarbetet gör även att **kreativitetsstrategin** kan urskiljas, men ofta i samband med mobiliserande beskrivningar.

"*Sverige har varit medlem av EU i ett år. Vi har nått viktiga ekonomiska fördelar men också en möjlighet att påverka utformningen av EU-samarbetet i sin helhet*" (s.5)

"*Sverige har det gångna året varit pådrivande i flera viktiga frågor*" (s.5)

Citaten presenterar Sverige som en medlem men '*möjlighet att påverka*' samt att man är '*pådrivande'* både i arbetets helhet samt specifika frågor, vilket talar för en unik självbild. Samtidigt är detta ett sätt att solidifiera sin plats i samarbetet, och görs inte för att sticka ut.

Sveriges ambitioner och mål gestaltar **mobiliseringsstrategin** där fokuset riktas till kollektiv legitimitet inom EU och att man får erkännande som en viktig samarbetspartner inom

gruppen. Målet om erkännande kan vid vissa tillfällen spegla **kreativitetsstrategin** med inslag av ambitioner om norm- och idéskapande, men som går att förena med EU:s arbete.

"*Sveriges internationella engagemang utgår från solidaritet och humanism. Vi har ett ansvar och en möjlighet att vara med och påverka vår omvärld. Men det handlar också om vad som är bra för Sverige. Vi är alla ömsesidigt beroende av varandra och kan i längden bara utvecklas i samverkan med omvärlden.*" (s.1)

"*En viktig utrikespolitisk uppgift som Sverige tar på stort allvar är att värna de mänskliga rättigheterna varhelst de hotas.*" (s.4)

Det första citatet visar att Sverige vill uppnå kollektiv legitimitet tillsammans med EU och andra samarbetspartners där man lyfter både '*ansvar'* men också '*möjlighet att påverka'*. Detta handlar inte om att konkurrera med andra utan att utvecklas gemensamt. Samtidigt driver Sverige fortsatt humanitära frågor om mänskliga rättigheter som '*en viktig utrikespolitisk uppgift'*. Genom att formulera denna typ av mål kan man, med hjälp av självbilden som humanitär stat, driva en politik som sticker ut men samtidigt ligger i linje med EU:s ambitioner.

Sveriges förhållningssätt till andra aktörer driver samma strategi av **mobilisering**. Däremot i en kontext av att framhäva Sveriges position som en aktiv medlem, men inte ledande på sättet att strategin blir tydligt kreativ. EU och FN lyfts som särskilt viktiga i aspekten 'relevanta andra' och beskrivs som "*två organ som intar en särställning*" (s.2).

"*... är ett exempel på att EU-medlemskapet givit Sverige en ny plattform för samarbete också med resten av världen*" (s.3)

"*För att hantera framtida kriser måste vi utveckla samarbetet inom en rad forum. EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik har en allt större betydelse.*" (s.6)

"*För att möta denna utmaning måste vi stärka och utveckla det internationella samarbetet*" (s.2)

Första citatet presenterar EU som ett partnerskap där man lyckats uppnå inkludering som möjliggör påverkan på '*en ny plattform'*. Följande två citat presenterar liknande förhållningssätt till andra där man belyser behovet av samarbete där Sverige kommer att anpassa sig i det '*internationella samarbetet*' mer än att sticka ut i sitt eget arbete.

Utrikesdeklarationen 1995/96 gestaltar således en tydlig mobiliseringsstrategi med ett ökat fokus på kompabilitetet i arbetet mellan Sverige och EU. Detta belyser en starkare samsyn och integrering med gruppen som framkommer i beskrivningen av Sverige som '*granne, vän och EU-medlem*'. Samtidigt har Sveriges mer integrerade roll i samarbetet gjort att man ställer fler krav och förväntningar om reformer och utveckling. Detta kan tolkas som en strävan efter inflytande över agendan men eftersom det inte presenteras i samband med jämförelser som framställer Sverige som överlägset tolkas det som mobilisering.

5.1.3 Summering EU-inträdet

Utrikesdeklarationerna vid EU-inträdet presenterar båda en tydlig linje av mobiliseringsstrategin med fokus på att presentera sig själv som en pålitlig partner i medlemskapet som är kompatibel med både pågående arbete och arbetet för utveckling. Samtidigt finns vissa inslag av kreativitetsstrategin då man uppmärksammar Sveriges normativa arbete med mänskliga rättigheter, men detta kan även vara ett sätt att söka bekräftelse i medlemskapet.

5.2 Feministiska utrikespolitiken

Den feministiska utrikespolitiken drevs särskilt av den rödgröna regeringen bestående av socialdemokraterna och miljöpartiet men presenteras ofta i relation till utrikesminister Margot Wallström som frekvent förespråkade jämställdhet. Den feministiska utrikespolitiken handlade om att integrera jämställdhet i politikens alla delar för att främja kvinnors representation, inte bara numeriskt utan att kvinnor skulle inkluderas i beslutsfattande processer. Detta innebar bland annat att man förespråkade kvinnors ekonomiska egenmakt och bekämpade könsrelaterat våld och skiftade utrikespolitiken till en mer normativ linje som var unikt för Sverige (Aggestam & Bergman-Rosamond, 2016, s.324-325). Nedan följer utrikesdeklarationen då den feministiska utrikespolitiken introducerades samt efterföljande år.

5.2.1 Utrikesdeklarationen 2015/16

Utrikesdeklarationen 2015 antar inte en tydlig linje för en viss statussökande strategi, utan har inslag av både **mobilisering**- och **kreativitetsstrategin**. Mobiliseringstrategin framkommer när Sverige beskrivs i relation till gränsöverskridande problem och beskrivningar med inslag av kreativitet när unika svenska intressen presenteras, som den feministiska utrikespolitiken.

"*Sveriges röst i världen blir starkare tillsammans med EU:s övriga medlemsländer*" (s.1)

"*De värden som vägleder svensk utrikespolitik framstår alltjämt som ett sällsynt modernt sätt att organisera en samhällsgemenskap*" (s.8)

"*Värnandet av de mänskliga rättigheterna är en hörnsten i svensk utrikespolitik.*" (s.3)

Det första citatet presenterar Sverige som en partner till EU och att det är genom EU som Sverige får en stark internationell röst. Sverige beskrivs i relation till detta som en "*aktiv medlem*" (s.1) i internationella samarbeten och att "*Vi vill och kan ta ansvar för gemensamma lösningar genom FN*" (s.2). Det andra och tredje citatet tar båda en mer kreativ statussökande form där man vill framhäva att Sveriges utvecklingsarbete är något unikt och innovativt, och beskriver istället Sverige som en normativ förebild i området.

Sveriges mål och ambitioner är likt beskrivningen både präglade av **mobiliserings-** och **kreativitetsstrategin** där gemensamma mål presenteras med fokus på samarbete men där mål relaterat till den feministiska utrikespolitiken och hållbar utveckling mer handlar om att formulera nya normer och vara ledande i det nischade, normativa området.

"*Sverige kommer att verka för ett intensifierat EU-engagemang för varaktig fred tillsammans med FN och andra parter i regionen samt i omvärlden*" (s.5)

"*Sverige ska vara en brobyggare och ha en stark röst i den internationella utvecklingspolitiken*" (s.4)

Det första citatet beskriver hur Sverige vill uppnå trygghet och stabilitet via tillhörigheten till internationella organisationer, även genom "*bred internationell samverkan och samarbete*"

(s.1). Det andra citatet illustrerar att Sverige har ambitioner att formulera nya normer inom nischade områden och att man tar en ledande roll för detta, särskilt genom målet om att ha '*en stark röst'*.

Sveriges förhållningssätt till andra relevanta aktörer gestaltar både en **mobiliserande** och **kreativ strategi**. Vid diskussion om gemensamma planer belyser man samsyn och kompabilitet, där arbetet ska utföras tillsammans. Samtidigt belyser man sina egna bidrag till den internationella politiken genom att lyfta egna kompetenser i relation till andra och ger andra aktörer rollen som mottagare av idéer.

"*Sverige, liksom övriga EU,...*" (s.5)

"*med våra nordiska EU-vänner*" (s.7)

"*Sverige… ska ta globalt ansvar genom att vara en stark röst i världen*" (s.8)

De två första citaten illustrerar att Sverige förhåller sig likvärdigt till andra genom att belysa samsyn och partnerskap där Sveriges arbete är EU:s arbete, och vice versa. Detta markeras även genom "*Vi samarbetar inom EU - och EU ska samarbeta med andra*" (s.2) där man förhåller sig integrerat till arbetet. Det tredje citatet illustrerar istället ett förhållningssätt där Sverige blir normgivare och en förebild för arbetet, där 'andra' blir mottagare istället för partners.

Utrikesdeklarationen 2015/16 visar således en strategianvändning som går att förena med både mobilisering och kreativitet, ofta i samröre med varandra. Sveriges identitet som EU-medlem visas genom att presentera Sveriges och EU:s röst och ambitioner som likvärdiga vilket gestaltar samsyn och grupptillhörighet med rollen som ansvarsfull partner och '*aktiv medlem*'. Den kreativa strategin framkommer när den feministiska utrikespolitiken presenteras där Sverige söker erkännande som förebild genom att belysa sina unika kompetenser samt att vara pådrivande i skapandet av normer och idéer, där de existerande organisationerna porträtteras som mottagare av dessa idéer.

5.2.2 Utrikesdeklarationen 2016/17

Utrikesdeklarationen 2016 driver en tydlig **kreativitetsstrategi** genom självbild, mål och relationer där Sverige presenteras som innovativ stat och en viktig internationell röst för arbetet med normativa frågor och en drivande roll i samarbeten. Sveriges unika kompetenser lyfts och presenteras som viktiga för det internationella systemet.

"*Sveriges mångåriga erfarenhet av fred, jämställdhet och internationell solidaritet har skapat en nyfikenhet kring vårt land och det vi står för. Den svenska modellen väcker intresse världen över.*" (s.4)

Citatet beskriver Sverige som unik, innovativ och en förebild. Vidare beskrivs att "*Sverige har tagit ett unikt initiativ*" (s.2) där dessa värdeord även explicit uttrycks. Beskrivningen fortsätter med "*En stark Sverigebild, där kultur och värderingar hålls fram är viktigt…*" (s.4) vilket illustrerar en etablerad unik identitet som särskiljer sig från andra.

Sveriges mål och ambitioner präglas av **kreativitetsstrategin** där det framgår att Sverige vill uppnå erkännande som förebild och inflytande över den agenda som formas med nya internationella frågor, som klimatet och jämställdhet.

"*Sverige kommer med kraft att ta sig an uppgifterna i det globala klimatavtalet…*" (s.1)

"*I år utarbetas en ny global strategi för EU:s utrikespolitiska agerande. Sverige var initiativtagare till strategin och engagerar sig starkt i arbetet.*" (s.2)

"*Sverige driver på för en starkare koppling mellan utveckling och fred, ett ökat fokus på förebyggande av konflikt och en stärkt roll för kvinnor i fredsprocesser.*" (s.5)

Det första citatet har vissa mobiliserande tendenser där man agerar som aktiv medlem i gemenskapen, medan formuleringen '*kommer med kraft att ta sig an uppgifterna'* sätter Sverige i en utmärkande position. Det andra citatet exemplifierar Sveriges drivande arbete genom att belysa att man var '*initiativtagare till strategin'*. Detta samt det tredje citatet visar hur Sverige vill uppnå erkännande som förebild där man tar sig an och '*driver på*' uppgiften att formulera nya normer och idéer för specifika frågor.

Sveriges förhållningssätt till andra följer den **kreativa strategin** och fokuserar på hur Sveriges unika kompetenser ger en starkare internationell röst och man framhäver att rollen är bekräftad av andra.

"*Sverige är en aktiv FN-medlem och en kritisk vän. Vårt engagemang gör skillnad och är efterfrågat*" (s.5)

Citatet illustrerar tydligt hur Sverige förhåller sig till andra genom deklarationen där man har en moralisk särställning i samarbetet och ramar in andra som mottagare av idéer genom att belysa att engagemanget '*är efterfrågat'*, vilket visar på en tydlig kreativitetsstrategi.

Utrikesdeklarationen 2016 följer därmed en tydlig kreativ linje genom alla områden där Sverige presenteras som unik och innovativ och att denna roll gör att man kan driva nya frågor, samt få gehör i dessa frågor från andra aktörer. Självbilden av en 'i*ntressant svensk modell'* och en tydlig '*Sverigebild*' är exempel på att man vill framställa Sverige som en förebild med inflytande över en ny arena och ledarskap i nischade områden. En uttalad stark Sverigebild kan också vara ett tecken på att man etablerat identiteten som humanitär och normativ förebild internationellt.

5.2.3 Summering feministisk utrikespolitik

Utrikesdeklarationerna vid den feministiska utrikespolitiken presenterar en tydlig kreativitetsstrategi där Sverige framställs som en unik och innovativ stat i relation till andra, samt att denna identitet är bekräftad internationellt. Detta skiljer sig från utrikesdeklarationerna vid EU-inträdet där Sverige presenteras som likvärdig till medlemmarna i gruppen man söker inträde i, och belyser inte på samma sätt att unika kompetenser formar utrikespolitiken.

5.3 NATO-inträdet

Det svenska NATO-medlemskapet har diskuterats länge då man sedan år 1994 varit med i Partnerskap för fred, PFF, som är en samarbetspartner till NATO. Däremot har inte konsensus funnits mellan partierna om medlemskap. Sedan Rysslands ökade aggressioner mot Ukraina har frågan återigen satts på agendan och efter invasionen 2022 lämnades en ansökan om medlemskap in. Detta efter att Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna skiftat i sitt

motstånd och anslutit till de andra partiernas positiva inställning. Ansökan lämnades in tillsammans med Finlands och förväntades gå snabbt men det dröjde till mars 2024 innan Sverige blev medlem (UI, 2024). Nedan följer utrikesdeklarationen innan ansökan, samt året mellan ansökan och inträdet.

5.3.1 Utrikesdeklarationen 2022/23

Utrikesdeklarationen 2022/23 har inslag av **mobilisering** och **kreativitetsstrategin** där man till följd av nya säkerhetspolitiska hot vill presentera Sverige som en integrerad och samarbetsvillig partner till EU och Europa. Denna beskrivning är däremot inte helt förenlig med mobiliseringens anpassning till gruppen då Sveriges egna intressen och kompetenser uppmärksammas.

"*Sverige utrikes- och säkerhetspolitik bygger på sammanhållning i EU och ökat samarbete på bred front…*" (s.2)

"*det är vi som bestämmer med vilka vi samarbetar och hur detta samarbete ser ut - i fredstid, i kris och i krig*" (s.2)

"*Den säkerhetspolitiska linjen ligger fast. Vår militära alliansfrihet tjänar oss väl och bidrar till stabilitet och säkerhet i norra Europa.*" (s.1)

Det första citatet illustrerar mobilisering då man uppmärksammar att Sveriges roll bygger på EU:s arbete, och att man är anpassningsbar till detta arbete. Följande två citat beskriver däremot Sverige som unik även inom samarbetet där man inte enbart kommer att falla in i gruppens strukturer. Detta visar på en kreativ statussökande strategi där man vill vara ett alternativ till systemet, inte för att utmana utan för att hålla möjligheter öppna.

Sveriges mål och ambitioner är präglade av både **mobiliserings**- och **kreativitetsstrategin** där man vill uppnå starkare grupptillhörighet till sina samarbetspartners för att få stabilitet och trygghet, men samtidigt vara drivande i de frågor där man har unik kompetens.

"*Den europeiska säkerhetsordningen är inte förhandlingsbar. Att stå upp för Ukrainas suveränitet och territoriella integritet är nödvändigt för hela Europas säkerhet.*" (s.1)

"*Sverige ska fortsätta att driva behovet av fredsförhandlingar genom FN. En förutsättning för en varaktig fred är att kvinnor inkluderas i fredsförhandlingarna.*" (s.7)

Det första citatet belyser solidaritet och gemenskap till gruppen man tillhör där man vill uppnå stabilitet och trygghet genom tillhörighet till Europa. Det andra citatet belyser hur Sveriges ambitioner präglas av normativa målsättningar där man vill formulera nya normer relaterade till exempelvis jämställdhet. Detta visas även genom citatet "*... är Sverige med och leder arbetet för kvinnors ekonomiska egenmakt*" (s.5) samt andra normativa målsättningar som att "*Sverige ska vara ledande i klimatomställningen*" (s.3).

Sveriges förhållningssätt till andra är präglat av en **mobiliserande** och **kreativ strategi**. Vid diskussion av säkerhetspolitik vill Sverige framställa ett ökat partnerskap och solidaritet mot Ukraina. I andra politiska frågor vill Sverige lyfta sina unika kompetenser som följer efter den feministiska utrikespolitiken och det långa arbetet för ökad fred i världen där man har en viss moralisk särställning.

"*Vi ska fortsätta stärka våra nära band till våra partners inom EU, liksom till våra nordiska och baltiska grannar*" (s.4)

"*Allt fler länder ställer sig nu bakom Sveriges förslag*" (s.6)

Det första citatet illustrerar hur Sveriges förhållningssätt präglas av samsyn och kompabilitet med gruppen, samt att man är en likvärdig medlem genom formuleringen '*stärka våra nära band till våra partners'*. Det andra citatet visar att Sveriges förhållningssätt samtidigt ramar in andra som mottagare av idéer och Sverige framställs genom alternativa jämförelser i specifika områden som ledande. Detta visas fortsatt genom citaten: "*Tack vare Sveriges pådrivande roll…*" (s.3) samt att "*Sverige var först*" (s.5) vilka uppmärksammar Sveriges särställning.

Utrikesdeklarationen 2022/23 gestaltar således en mobiliserande strategi till följd av de nya säkerhetspolitiska förutsättningarna där man vill framställa Sverige som en likvärdig stat till EU och NATO och där man belyser samarbete med organisationerna. Samtidigt är det inte helt tydligt att man alltid söker anpassning och inkludering i alla områden då man vill belysa den starka internationella rösten som Sverige har fått, vilket gör att inslag av

kreativitetsstrategin går att urskilja där Sverige målas upp som en förebild och moraliskt särskild i vissa områden.

5.3.2 Utrikesdeklarationen 2023/24

Utrikesdeklarationen 2023 är präglad av nya säkerhetspolitiska hot vilket gör att Sverige antar en tydlig **mobiliseringsstrategi** med fokus på Sverige som allierad och integrerad medlem i NATO.

"*Vårt kommande medlemskap i Nato innebär en ny svensk utrikes- och säkerhetspolitisk identitet. Vi blir en allierad och ingår ömsesidigt bindande försvarsförpliktelser.*" (s.3)

"*Sverige kommer att vara en allierad att lita på.*" (s.3)

Första citatet visar en tydlig anpassning av den svenska identiteten för att passa in i NATO:s rådande strukturer, alltså mobiliserande. Även andra citatet presenterar Sverige som en ansvarsfull och pålitlig partner som genom inkludering i gruppen kommer att vara en tillgång.

Sveriges ambitioner och mål följer **mobiliseringsstrategins** fokus på samsyn och partnerskap genom att belysa gemensamma mål där grupptillhörighet och medlemskap formar agerandet. Samtidigt presenteras en ambition om att fortsatt vara en konstruktiv partner i EU.

"*Regeringen kommer i första hand föra en svensk och europeisk utrikespolitik.*" (s.1)

"*Genom medlemskapet i Nato stärker vi vårt säkerhetspolitiska inflytande och vårt bidrag till säkerhet och stabilitet i hela det euroatlantiska området*" (s.3)

"*Sverige ska fortsatt vara en pådrivande och konstruktiv partner i EU-samarbetet. Vi ska våga gå före, bilda koalitioner med likasinnade och tydligt stå upp för de värden vi tror på och som gagnar Sverige och Europa.*" (s.5)

Det första citatet illustrerar hur Sverige vill uppnå grupptillhörighet i den europeiska säkerhetsordningen och likställer därmed sin egen utrikespolitik med denna. Det andra citatet illustrerar att NATO '*stärker vårt säkerhetspolitiska inflytande*' vilket kan tolkas både som att man vill ha inflytande över agendan, men även att man vill vara en aktiv medlem. Detta

illustreras även i det tredje citatet som presenterar Sverige som en viktig röst, inte på ett sätt som utmanar utan utvecklar organisationen. Denna röst framkommer även vid citat som "*Vi har unika kompetenser att bidra med*" (s.3).

Sveriges förhållningssätt till andra präglas av en tydlig **mobiliseringsstrategi**. Särskilt framstående är relationen till NATO, EU och Norden där man belyser samsyn med gruppen och strävar efter inkludering genom att framhäva partnerskap och solidaritet.

"*Sverige blir starkare med Nato, och Nato blir starkare med Sverige.*" (s.4)

"*Vi har också ett mycket stort stöd i Natokretsen*" (s.3)

Det första citatet illustrerar tydligt att Sverige strävar efter inkludering genom att presentera sig själva som likvärdiga med NATO, samt en tillgång för organisationen. Det andra citatet belyser även detta genom att visa att Sverige är bekräftad av 'relevanta andra' samt att man är kompatibel med gruppen. Benämningen av sina nordiska samarbetspartners som "*Den nordiska familjen*" (s.4) gör det även tydligt att Sverige, istället för att sticka ut som regional makt, söker gemenskap och bekräftelse från sina närmaste grannar, vilket talar för mobilisering.

Utrikesdeklarationen 2023/24 antar således en tydlig mobiliseringsstrategi både i beskrivning, mål och relationer där man uttalat hävdar att man är en allierad och att man kommer anpassa sin utrikespolitiska identitet till medlemskapet. Genom jämförelser med nuvarande medlemmar belyser man samsyn där man vill uppnå erkännande som en pålitlig medlem samt visa att man är villig att anpassa sig till gruppen för att få vara en del av den säkerhetspolitiska gemenskapen. Trots att mobiliseringsstrategin dominerar finns det däremot även tillfällen där man vill uppmärksamma att Sverige är en viktig aktör med stark internationell bakgrund som går in i medlemskapet.

5.3.3 Summering NATO-inträdet

Utrikesdeklarationerna vid NATO-inträdet gestaltar i huvudsak en mobiliserande strategi med fokus på att åter integrera Sverige i det internationella samfundet genom samarbete. Trots ett ökat fokus på samarbete håller Sverige till viss del kvar vid sina unika kompetenser i normativa frågor, även om detta får avsevärt mindre uppmärksamhet efter ansökan.

Statussökandet anpassas därmed till att fullt integreras och anpassas till gruppens normer. Detta liknar narrativet vid EU-inträdet, där man också framhävde kompabilitet, men skiljer sig från deklarationerna vid den feministiska utrikespolitiken, som fokuserade på Sverige som unikt.

5.4 Resultatsummering och slutsatser

Resultatsummeringen presenteras utefter nedslag där beskrivning av Sverige, dess ambitioner och relationer sammanställs för att visa den dominerande statussökande strategin.

De utrikespolitiska deklarationerna i samband med EU-inträdet beskriver Sverige som en ansvarstagande, samarbetsvillig och solidarisk stat som går väl ihop med EU:s existerande normer. Vidare poängteras mål om medlemskap och grupptillhörighet där man belyser hur Sveriges arbete går att förena med det pågående arbetet för organisationen. Det framgår även att man söker trygghet och stabilitet genom medlemskapet, inte genom en total anpassning utan man ser medlemskapet som en möjlighet att påverka utformningen av politiken. Därmed läggs tyngd på relationen med EU som kompatibel och givande, både genom trygghet men också påverkan. Resultatet visar att statussökande genom mobilisering dominerar svensk utrikespolitik vid denna tidpunkt, men det finns även inslag av kreativitetsstrategin där man belyser Sveriges normativa arbete för mänskliga rättigheter.

De utrikespolitiska deklarationerna i samband med den feministiska utrikespolitiken beskriver Sverige som en integrerad EU-medlem men även en innovativ stat med unika kompetenser. Detta gör Sverige framstående och kapabel att hantera komplexa problem. Detta poängteras genom både gränsöverskridande mål i samarbete med sina partners samt egna mål att driva utvecklingen av den feministiska utrikespolitiken. Till följd av det mer gränsöverskridande arbetet läggs tyngd på relationen med både EU och FN när man diskuterar internationella frågor. Förhållningssättet till relevanta andra när man diskuterar egna kompetenser är däremot inte lika likvärdigt, utan man belyser hur Sverige är ledande i många frågor. Resultatet visar att statussökande genom kreativitetsstrategin dominerar svensk utrikespolitik vid denna tidpunkt, men även vissa inslag av mobiliseringsstrategin när gränsöverskridande frågor diskuteras.

De utrikespolitiska deklarationerna i samband med Sveriges NATO-inträde beskriver Sverige som en integrerad och samarbetsvillig partner till både EU, Europa och NATO. Det finns däremot tendenser kvar av den unika hållningen som gör att Sverige framställs som en tillgång till samarbetet, inte bara en anpassad medlem. I deklarationerna poängteras mål om en gemensam säkerhetspolitik och man vill ha stabilitet genom tillhörigheten, men det formuleras även mål om att utveckla organisationens arbete genom sina spetsade kunskaper. Detta gör att förhållningssättet till relevanta andra både gestaltas genom diskussion om ökat samarbete och en likhet med både EU, NATO och Norden men även genom att belysa den starka internationella röst som Sverige har fått. Resultatet visar att statussökande genom mobilisering dominerar svensk utrikespolitik vid denna tidpunkt, trots viss uppmärksamhet på Sveriges unika ställning i specifika frågor.

Sammantaget visar analysen av svensk utrikespolitik vid centrala brytpunkter att de statussökande strategierna som används för att avancera i systemet skiljer sig åt mellan brytpunkterna. Vid EU- och NATO- inträdet dominerar användningen av mobiliseringstrategin för att inkluderas i gruppen man eftersträvar genom att framställa sig som likvärdig och kompatibel med gruppens medlemmar, presentera mål som går i linje med gruppen samt framhäva hur man är en tillgång för arbetet. Vid den feministiska utrikespolitiken skiftar strategianvändningen till att blir mer kreativ genom att belysa hur Sverige är unikt i den internationella kontexten och Sverige förhåller sig som en ledande stat i de områden där man har spetsad kompetens. Resultatet går därmed att förena med de förväntningar som formulerats innan studiens genomförande, där inkludering i en ny organisation borde ske via mobilisering och särskiljande genom nya politiska idéer borde ske via en kreativ statussökande strategi.

Resultatsummering

Brytpunkt	**Beskrivning**	**Ambitioner**	**Förhållningssätt till andra**	**Dominerande strategi**
EU-inträdet	Ansvarstagande och kompatibel	Inkludering i gruppen	Likhet och anpassning till EU	Mobilisering
Feministisk utrikespolitik	Innovativ, unik. normativt ledande	Ledarskap i nischat område	Unik, ledande i specifika frågor	Kreativitet
NATO-inträde	Pålitlig, anpassningsbar, integrerad partner	Inkludering, trygghet genom tillhörighet	Likhet och anpassning till NATO	Mobilisering

Tabellen visar hur den dominerande statussökande strategin ger sig tillkänna vid nedslagen.

6. Sammanfattning och diskussion

Studien syftar till att undersöka på vilket sätt Sveriges utrikespolitiska narrativ vid centrala utrikespolitiska vägval uttrycker statussökande för att öka förståelsen för svensk utrikespolitisk förändring. Genom en kvalitativ textanalys av utrikesdeklarationer vid de utvalda utrikespolitiska vägvalen har olika statussökande strategier kartlagts med hjälp av idealtyper, som alla tagit avstamp i teorin. Resultatet visar att sättet statussökande uttrycks skiljer sig baserat på vad man vill uppnå. Vid de nedslag där målet är medlemskap i en ny organisation uttrycks statussökande genom att belysa likheter och kompatibilitet till den grupp man söker att inkluderas i. Vid det nedslag som mer handlar om politisk innovation vill man framställa Sverige som innovativ och en förebild för de unika kompetenser man förespråkar för att höja sin position i relation till andra. Samtidigt finns inslag av både mobiliserings- och kreativitetsstrategin i samtliga nedslag, vilket talar för flexibilitet och situationsanpassning i Sveriges utrikespolitiska narrativ.

Resultatet stämmer överens med de förväntningar som formulerats innan genomförandet. Detta innebär inte att analysen enbart bekräftar tidigare forskning utan snarare visar hur statussökande kan komplettera och fördjupa den tidigare förståelsen av svensk utrikespolitisk utformning, som studerats med fokus på säkerhetsanpassningar och rollförändringar. De tidigare perspektiven har givit förståelse för svensk utrikespolitik som ett svar på nya externa eller inrikespolitiska förutsättningar. Det statussökande perspektivet ger däremot en bredare förståelse där utrikespolitiken är en medveten aktion från beslutsfattare med mål om erkännande och inflytande. Detta gör att vi kan förstå svensk utrikespolitik som ett strategiskt försök att uppnå gynnsamma positioner i det internationella systemet.

Vidare visar undersökningen ett mönster gällande en tydligare och mer enhetlig strategianvändning vid den andra utrikesdeklarationen för varje nedslag. Detta motiverar centrala brytpunkter som analysobjekt då det synliggör situationer då makthavare måste omdefiniera, formulera och legitimera den status som Sverige vill uppnå internationellt, vilket talar för att fallet och forskningsdesignen är relevanta för undersökningens syfte. Eftersom brytpunkten synliggör osäkerhet kring beskrivningar, ambitioner och relationer skapas en tydlig ingång för observation och gör sökandet efter status analytiskt åtkomligt, mer än vid stabila tidpunkter då utrikespolitiken inte behöver omformuleras. Detta gör brytpunkter till relevanta analysobjekt för statussökande, även bortom det svenska fallet.

Studien använder social identity theory för att förklara svensk utrikespolitisk förändring ur ett statussökande perspektiv. Analysverktyget har fungerat väl för att kartlägga och förstå hur statussökande strategier uttrycks, där resultaten ligger i linje med teorins förväntningar om hur uppfattningar om hierarkins föränderlighet påverkar strategianvändning. Vid de nedslag med mål om medlemskap i nya organisationer fanns det möjlighet för Sverige att avancera till gruppen, medan man vid den feministiska utrikespolitiken ville uppnå status i en annan domän. Samtidigt visar analysverktyget begränsningar vid uttryck som ligger nära fler strategier. Särskilt överlappande är konkurrens- och kreativitetsstrategin som båda presenterar Sverige som ledande, men med olika bakomliggande mål. Detta kan vara en anledning till att konkurrensstrategin är mindre synlig i analysen, då den övergripande tolkningen domineras av antagandet att Sverige som småstat inte söker att utmana existerande hierarkier. En tydligare analytisk distinktion hade därför stärkt verktygets precision och minskat risken för bakomliggande tolkning, exempelvis genom en ytterligare idealtyp som kombinerar strategierna alternativt tydligare och mer systematiska kriterier för normutmanande och relativa jämförelser.

Uppsatsen har bidragit till att bredda förståelsen för svensk utrikespolitisk förändring genom att applicera teorier om statussökande på tre centrala brytpunkter, vilket kompletterar tidigare forskning. Därför finns anledning att hävda ett ytterligare behov av statusperspektivet i framtida forskning för att få en djupare förståelse för varför utrikespolitiken skiftar, vad man vill uppnå samt hur uppfattningar om internationella hierarkiernas föränderlighet kan påverka statussökandet. Genom den sociala dimensionen kan internationella relationer förstås bortom materiell kapacitet vilket gör det särskilt intressant att applicera på andra små och medelstora stater för att förstå hur utrikespolitiska ambitioner formas och kommuniceras. Även det svenska fallet kan fördjupas genom att inkludera den inrikespolitiska arenan, vilket ytterligare hade visat statussökandets utformning med en mer representativ bild av den svenska identiteten.

Referenser

Aggestam, K., & Bergman-Rosamond, A. (2016). Swedish Feminist Foreign Policy in the Making: Ethics, Politics, and Gender. *Ethics & International Affairs*, *30*(3), 323–334. doi:10.1017/S0892679416000241

Baldacchino, G., & Wivel, A. (2020). Small states: concepts and theories. In *Handbook on the politics of small states* (pp. 2-19). Edward Elgar Publishing.

Bjereld, U & Möller, U. (2016) *'Swedish Foreign Policy: The Policy of Neutrality and Beyond'* The Oxford Handbook of Swedish Politics https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199665679.013.25

Björkdahl, A. (2007). Swedish Norm Entrepreneurship in the UN. *International Peacekeeping (London, England)*, *14*(4), 538–552. https://doi.org/10.1080/13533310701427959

Brommesson, D. (2010). Normative Europeanization: The case of Swedish foreign policy reorientation. *Cooperation and Conflict*, *45*(2), 224-244. https://doi.org/10.1177/0010836710370246

Brommesson, D., Ekengren, A. M., & Michalski, A. (2023). From variation to convergence in turbulent times – foreign and security policy choices among the Nordics 2014–2023. *European Security*, *33*(1), 21–43. https://doi.org/10.1080/09662839.2023.2221185

De Carvalho, B. (2014). *Small state status seeking*. I. B. Neumann (Ed.). London: Routledge.

Duque, M. (2018) Recognizing International Status: A Relational Approach, *International Studies Quarterly*, 577–592, https://doi.org/10.1093/isq/sqy001

Eriksson, J. (2020). Small State, Middle Power, or Moral Superpower?. *Middle Powers in Asia and Europe in the 21st Century*, 181. https://www.asau.ru/files/pdf/2662128.pdf#page=190

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Sundell, A., Towns, A. E., & Wängnerud, L. (2024). *Metodpraktikan : konsten att studera människor, organisationer och samhällen* (Sjätte upplagan). Norstedts Juridik.

Gustavsson, J & Tallberg, J. (2021) *Internationella relationer*. Stockholm: Studentlitteratur (fjärde upplagan) (red)

Huddy, L. (2001) *From Social to Political Identity: A Critical Examination of Social Identity Theory*. Political Psychology, 22: 127-156. https://doi.org/10.1111/0162-895X.00230

Korte, G. (2016) *Obama greets Nordic leaders, saying they 'punch above their weight'*. USA Today. https://eu.usatoday.com/story/news/politics/2016/05/13/obama-nordic-leaders-summit-punch-above-their-weight/84330852/ (hämtad 2025-11-13)

Larson, D. W., & Shevchenko, A. (2010). Status, identity, and rising powers. *CEPSI/CIPSS Working Papers*. https://ciaotest.cc.columbia.edu/wps/cipss/0022165/f_0022165_18232.pdf

Lundqvist S. (2022). A Convincing Finnish Move: Implications for State Identity of Persuading Sweden to Jointly Bid for NATO Membership. Studia Europejskie – Studies in European Affairs: https://doi.org/10.33067/SE.4.2022.3

Michalski, A., Brommesson, D., Ekengren, A. (2024) S*mall states and the dilemma of geopolitics: role change in Finland and Sweden*. International Affairs, https://doi.org/10.1093/ia/iiad244

Möller, U., & Bjereld, U. (2010). From Nordic neutrals to post-neutral Europeans: Differences in Finnish and Swedish policy transformation. *Cooperation and Conflict*, *45*(4), 363–386. https://doi.org/10.1177/0010836710386870

Panke and B. Thorhallsson (2024), Foreign Policy of Small States. In Karbo and Thies (eds.), The Oxford Handbook of Foreign Policy Analysis. Oxford: Oxford University Press. pp.501-518. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198843061.013.28

Park, A., & Jakstaite-Confortola, G. (2021). Small State Status-Seeking: Lithuania's Foreign Policy Status Aspirations. *Europe-Asia Studies*, *73*(7), 1279–1302. https://doi.org/10.1080/09668136.2021.1919291

Regeringskansliet (2025) *Sveriges väg till EU-medlemskap.* https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/regeringens-arbete-pa-eu-niva/sveriges-vag-till-eu-medlemskap (hämtad 2025-12-12)

Ringmar, E. (1998) Re-Imagining Sweden: The Rhetorical Battle Over EU Membership, Scandinavian Journal of History, 23:1-2, 45-63, https://doi.org/10.1080/03468759850116016

Thorhallsson, B. (2018). Studying small states: A review.

UN Women (2022) *Feminist foreign policies: An introduction.* UN Women. https://www.unwomen.org/sites/default/files/2022-09/Brief-Feminist-foreign-policies-en_0.pdf (hämtad 2025-10-21)

Utrikespolitiska institutet (2024) *Sverige och Nato.* https://www.ui.se/landguiden/internationella-organisationer/nato/sverige-och-nato/ (hämtad 2025-12-12)

Wright, K. A., & Rosamond, A. B. (2024). Sweden, NATO and the gendered silencing of feminist foreign policy. *International Affairs*, *100*(2), 589-607. https://doi.org/10.1093/ia/iiae002

Utrikesdeklarationen 1994/95 (22 februari)

Utrikesdeklarationen 1995/96 (14 februari)

Utrikesdeklarationen 2015/16 (11 februari)

Utrikesdeklarationen 2016/17 (24 februari)

Utrikesdeklarationen 2022/23 (16 februari)

Utrikesdeklarationen 2023/24 (15 februari)